

Millî duygu ile millî şuur çok defa karıştırılmaktadır. Yabancı ülkelerden biriyle yaptığımız bir maçta millî takım galip gelirse seviniriz, hatta coşarız; yenilirse üzülrüz; bu millî duygudur. Habur'dan PKK işaretleri ve zafer çığılıklarıyla girenleri görünce öfkeleniriz; bu da millî duygudur. Millî şuur ise bilgi ve kültür gerektirir. Milletin tarih boyunca yaşadığı macerayı, yenilgileri ve zaferleri, milletin hayatına yön veren şahsiyet ve eserleri, başka milletlerle olan iyi ve kötü ilişkileri en azından ana çizgileriyle bilmek millî şuur için şarttır. Millî şuur sahibi fertlerden oluşan bir toplum yöneticilerini de bilinçli olarak seçer; ülkenin başına gelebilecek olan tehlikeleri önceden sezer; tedbirlerini alır, gerekli planları yapar; böylece muhtemel tehlikeleri daha baştan önlemiş olur. Sadece millî duyguyla hareket eden toplumlar ancak esaret zincirleri ayaklarına vurulduğu zaman harekete geçerler. O zaman da ya çok geç olur; ya da büyük zayıat vererek esareten kurtulurlar. Son seçimler dâhil, ülkedeki bütün olayları bu açıdan düşünürsek içinde bulunduğumuz durumu daha iyi anlarız.

□

Milliyetçilik de ancak millî şuurla mümkündür. Bu sebeple kendisini milliyetçi veya ülkücü olarak niteleyen herkesin tarihimizi, edebiyatımızı, millî şahsiyet, eser ve değerlerimizi bilmesi gerekir. Bunu düşünerek yazılarımda bu konulara da yer veriyorum.

Aklınıza şöyle bir soru gelmesini isterdim: Çocuklarımız evlenirken onlara, şöyle babadan oğula yadigâr olarak geçmesini tavsiye edebileceğimiz hangi eserleri armağan edelim? Sizlere, 48 yıldan beri Türkoloji ile uğraşan biri olarak, hiç düşünmeden üç eser adı verirdim: Orhun abideleri, Dede Korkut Kitabı, Dîvânü Lügati't-Türk.

Dîvânü Lügati't-Türk'ün o kadar çok macerası var ki! Hangi birini anlatayım? Önce eserin ne olduğu hakkında birkaç cümle. Türkçenin ilk sözlüğü. Hem de 11. yüzyılda yazılmış ansiklopedik bir sözlük. O zamanki Türk dünyası, Türklerin boyları, efsaneleri, âdetleri, yemekleri, oyunları hakkında inanılmaz bilgiler sunan dev bir eser. Mesela o dönemde Türklerin ayakla top oynadıklarını, ütü kullandıklarını, ticari ortaklıklar kurduklarını, gençleri sporla yetiştirdiklerini, sevgililerine şiirler yazdıklarını bu eserden öğreniyoruz. Eseri yazan büyük bilgin Kâşgarlı Mahmut, Türk adının Allah tarafından verildiğini ve bunun Türkler için bir üstünlük olduğunu da gururla kaydediyor. Peygamberimizden de şu hadisi naklediyor: "Türklerin dilini öğreniniz; çünkü onların çok uzun sürecek saltanatları olacaktır." Araplara "işinizin iyi gitmesini istiyorsanız, düşman oklarından korunmak istiyorsanız, Türk dilini öğrenmelisiniz" diyerek yıllarca eziyet çekiyor ve Türkçeden Arapçaya bu büyük sözlüğü yazarak 1077 yılında Abbasi halifesine sunuyor.

Eser yalnız bizim değil bütün dünyanın önemli kültür miraslarından biri sayılıyor. Unesco, 2008 yılını Kâşgarlı Mahmut yılı ilan etti ve birçok faaliyet yaptı. Dîvânü Lügati't-Türk'ün hangi dil ve lehçelere çevrilip yayımlandığını yazarsam dünyanın ona verdiği önemi daha iyi anlarız: Almanca, İngilizce, Çince, Rusça, Farsça; Türkiye, Azerbaycan, Özbek, Uygur ve Kazak Türkçeleri. Fransa, Polonya, Macaristan, Japonya gibi ülkelerde de eser üzerinde çok önemli araştırma ve incelemeler yapılmış.

Dîvânü Lügati't-Türk, Meşrutiyet yıllarına kadar bilim dünyası için meçhuldü. 17. yüzyılda Kâtib Çelebi'nin yazdığı bir bibliyografik kaynakta eserden birkaç satırla bahsediliyordu ama eserin kendisi ortada yoktu. Daha doğrusu birilerinin elinde vardı ama bundan kimsenin haberi yoktu. 1910'lu yıllarda Ali Emîrî Efendi kitabı bir sahafta buldu ve satın aldı. Kitabın bulunuşu, yayımlanışı çok uzun ve meraklı bir macera. Onu da başka bir yazıda anlatayım. Burada şu kadarını söyleyeyim. İlk yayın Sadrazam Talat Paşanın talimatıyla gerçekleştirilir. Eserin Türkiye Türkçesine çevrilip yayımlanması ise Cumhuriyet devrinde Atatürk'ün talimatıyla olur. Eseri bulup Türk ve dünya

NE ZAMANDAN BERİ TÜRKÜZ ?

Contributed by ulku2

Wednesday, 13 July 2011 11:02 - Last Updated Wednesday, 13 July 2011

kültür hazinesine kazandıran bilgin ve kitap dostu Ali Emirî Efendi de, onu sadrazamla buluşturup eserin yayımlanmasına vesile olan Ziya Gökalp da Diyarbakırlıdır. Bu gerçekleri bilen Türk milliyetçilerinin Diyarbakır'dan vazgeçmesi mümkün mü? İşte bu bilgi ve kültür millî şuuru, millî şuur da milliyetçiliği doğurur. Bilmem anlatabildim mi?

Ne zamandan beri Türküz?

Son zamanlarda kara propaganda aldı yürüdü. Atatürk'ten önce Türk adı yokmuş gibi bir izlenim doğdu. Bu sebeple bu yazıyı yazmak da vacip oldu.

Hiç şüphe yok ki Türkler milattan önceki üçüncü, ikinci binlerden beri mevcuttur. Çivi yazılı Sümer metinlerinde bulunan di (demek), dingir (tanrı), dug (dökmek), uş (iş), zag (sağ taraf), şurim (yarım), kabkagak (kapacak) vb. 330'den fazla Sümerce-Türkçe ortak kelime ile bu durum apaçık ortadadır. Ancak o zamanlar Türk adı yoktu. Büyük bir ihtimalle elimizdeki kaynaklarda bulunmuyor. Göktürklerle gelinceye kadar Hun, Kırgız, Usun, Toba, Tabgaç, Ogur, Sabir, Töles gibi adlar taşımışız. Altıncı yüzyılda ortaya çıkan Göktürklerden beri de Türk adını kesintisiz olarak bugüne dek getirdik. Çinliler, r sesini söyleyemedikleri ve hece sonunu da kapatamadıkları için Türk diyememişler; Tu-kyu demişlerdir. Türk kelimesi, Köktürkler çağına ait Soğdak (bir Doğu İran kavmi), Orta Fars ve Arap kaynaklarında Turk, Süryani kaynaklarında Turkaye, Yunan kaynaklarında Turkos, Sanskrit kaynaklarında Turuška, Tibet kaynaklarında Drug olarak geçer (bk. Peter Golden, Türk Halkları Tarihine Giriş, s. 94). O dönemlerde biz de artık kendimize Türk

diyoruz.

"Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağan" diyor ki: "Üstte mavi gök, altta kara yer yaratıldığı zaman ikisi arasında kişi oğlu yaratılmış. Kişi oğlunun üzerine de atalarım Bumın Kağan, İstemi Kağan hükümdar olarak oturmuş. Oturup Türk milletinin ilini töresini tutmuş, düzenlemiş."

Bu sözler taşa yazılıdır ve tarihi de günü gününe bellidir: 21 Ağustos 732. Göktürklerin "bengü taş" dediği anıt bugün de Moğolistan'ın ortasında, Orhun ırmağı kıyısında durmaktadır. Türkçe bilmeyenler, Türkçeye güvenmeyenler bu taşlarda neler yazdığını dünyanın çeşitli dillerinden okuyabilirler: Almanca, Fransızca, İngilizce, Rusça, Macarca...

10. yüzyılda Uygur Türkçesine çevrilmiş bir kitap var: Maytrisimit. Hangi dilden hangi dile çevrildiği bakın kitabın kendisinde nasıl ifade edilmiş: "İl-Balık şehrinde doğmuş olan üstat Prajnâraksita'nın Tohar dilinden Türk diline çevirdiği Maytrisimit adlı kitap..." Demek o zaman da Türk imişiz ki dilimizin adı da Türk dili diye geçiyor.

Gelelim Kâşgarlı Mahmud'a. 1072 yılının 25 Ocağında bir kitap yazmaya başlıyor; 09 Ocak 1077'de bitiriyor ve Bağdat'ta halife el-Muktedî bi-Emrillah'a sunuyor: Dîvânü Lugâti't-Türk. Bakın, bu kitabın 177. sayfasında, İbni Ebiddünya'nın kitabından nakledilen kudsi hadiste ne deniyor: "Benim bir ordum vardır; onları Türk diye adlandırdım ve doğuya yerleştirdim..." Anlamayanlar için Arapçasını yazıyorum: "Liye cunden semmeytuhum et-turk ve eskentuhum el-maşrık..." Hadisi aktardıktan sonra Kâşgarlı Mahmud şöyle diyor: "Bu, diğer bütün insanlara karşı, onlar için bir üstünlüktür; çünkü onların adını bizzat O (celle ve azze) vermiştir." Başka hiçbir kavme Allah tarafından isim verilmediğini söyledikten ve Türklerin birçok meziyetini saydıktan sonra Kâşgarlı şöyle devam eder: "Onlardan biri için de Türk denir; hepsi için de. 'Kimsin' anlamında kim sen denir; 'Türküm' anlamında Türk men diye cevap

verilir."

Anlamayanlara bu kısmın da Arapçasını verelim: "el-vâhidu minhum turk ve'l-cem'u kezâlik. Yukâlu kim sen, ma'nâhu 'men ente'; fe-yekûlu türk men, ey 'innî turk". Demek ki "kimsin" diye sorulduğu zaman ne derlermiş: Türk men, yani Türküm. Mehmet Emin Yurdakul'un "Ben bir Türküm, dinim cinsim uludur" şiirini yazmasından tam 820 yıl önce. Üstelik Kâşgarlı kitabını yazarken, yani hemen o yıllarda da böyle demeye başlamamışlar. Yüzlerce yıl öncesi de var. Bunu nereden anlıyoruz? İsterseniz Dîvân'ın bir de 20. sayfasına bakalım:

"Türkler aslında 20 boydur (Arapçası kabîle). Bunların hepsi Nuh peygamberin (s.a.) oğlu Yâfes oğlu Türk'e

NE ZAMANDAN BERİ TÜRKÜZ ?

Contributed by ulku2

Wednesday, 13 July 2011 11:02 - Last Updated Wednesday, 13 July 2011

dayanır... (Bunları) Rum (Bizans) yakınlarından doğruya doğru sırasıyla beyan ettim. Rum'a yakın boyların birincisi Beçenek'tir. Sonra sırasıyla Kıpçak, Oğuz, Yemek, Başgirt, Basmıl, Kay, Yabaku, Tatar, Kırkız... Daha sonra Çigil, Tohsı, Yağma, Uğrak, Çaruk, Çomul, Uygur, Tangut, Hitay -bu Çindir-, sonra Tavgaç -bu da Mâçindir-. Bunların hepsini bu harita içinde gösterdim." Kâşgarlı'nın kitabını yazdığı tarihlerde bile yirmi boy hâlinde yaşayan Türklerin daha önce nerelere kadar gittiklerini siz düşünün. Yer kalmadı. Haftaya Selçuklulardan devam ederiz.

Türk adı

Kâşgarlı Mahmud yirmi Türk boyu arasında Oğuz boyunu en önemli boy kabul ettiği için sadece onun alt boylarını ve damgalarını verir. Bu boyların başında Kınık boyu vardır ve Selçuklular, Türklerin Oğuz boyunun Kınık alt boyundandır. Selçuklular yerli ve yabancı tarihlerde bazen Türk bazen Oğuz bazen de Türkmen olarak anılırlar. Gürcü tarihlerinde Türk olarak anıldığını Golden'in kitabından izleyebiliriz:

"Melikşah'ın yönetiminde (1072-1092) Büyük Selçuklu İmparatorluğu gücünün zirvesine ulaştı... Gürcü

tarihçilerinde did t'urk'oba (Büyük Türk Çağı)" (Peter Golden, Türk Halkları Tarihine Giriş, Ankara, 2002, s. 184). Görüldüğü gibi Gürcü tarihleri Selçuklu Melikşah'ın çağını Büyük Türk Çağı olarak adlandırmaktadır.

Bir başka kaynağı Osman Turan'ın eserinden alıntılalım:

"Sultanın (Sançar'ın) hususi tabibi Ali bin Mehmed Kayinî tarafından onun adına yazılan Mefâhiru'l-Etrâk..." (O. Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti, İstanbul 1969, s. 2). Görüldüğü gibi burada Selçuklu Sultanı Sançar için yazılan kitabın adı Mefâhiru'l-Etrâk yani "Türklerin Övülecek Özellikleri" dir.

Selçukluların Türkmen ve Oğuz olarak

anıldıklarına dair kaydı da Faruk Sümer'den nakledeyim:

"Gazneli müverrihler Beyhakî ve Gerdizî, Selçuklu Oğuzlarını Türkmen diye zikrederler. Buna karşılık Yakın Doğu müellifleri el-Guzz (Oğuz) şeklinde anarlar." (F. Sümer, Oğuzlar, İst., 1992, s. 95).

Selçukluların Türk olarak anılmaları Anadolu'nun da Türkiye olarak adlandırılmasına yol açmıştır: "Nitekim Batı dünyasının tarihçileri, II. Haçlı seferi sırasında Türklerle dolu olarak gördükleri ve onların büyük bir gayretle savundukları Anadolu'yu, bundan böyle Türkiye (Turkhia, Turquia) adıyla anmaya başlamışlardır (1148)" (Salim Koca, Selçuklu Devri Türk Tarihinin Temel Meseleleri, Ankara, 2011, s. 226).

Bu durumu Jean-Paul Roux da şöyle ifade eder:

"Asya'nın ortasından gelen boyların birbirleri üstüne yığıldıkları çıkmaz sokak Küçük Asya, Türkiye olmak hakkını kazanmış bulunuyordu." (Jean - Paul Roux, Türklerin Tarihi,

1998, s. 131).

Beylikler ve Osmanlı döneminde de Azerbaycan ve Anadolu'daki Türkler, Türkmen veya Türk olarak anılır. İşte Âşık Paşa'nın 1330 tarihinde Kırşehir'de yazdığı Garibname'den birkaç mısra:

Türk diline kimse bakmazıdı / Türklere hergiz gönül akmazıdı / Türk dahı bilmezidi bu dilleri / İnce yolu ol ulu menzilleri.

Âşıkpaşaoğlu Ahmed Âşikî de Tevârih-i Âl-i Osman'da Osman Gazi'nin dedesi Süleyman Şah'ın Anadolu'ya gelişini anlatırken "Bu göçer evli halkdan Acem padişahları ihtirâz etdiler (çekindiler). Hem tedbir etdiler. İttifak etdiler kim bu göçer evlü Türki kendülerün üzerinden irağ edeler. Süleymanşah Gazi'yi ilerü çekdiler kim ol göçer evlerün ulularından idi." demektedir (Osmanlı Tarihleri I, İst, 1949, s. 92).

Görüldüğü üzere Âşık Paşa, Anadolu'daki insanlardan "Türkler", Âşıkpaşaoğlu da Osman Gazi'nin dedesinden

NE ZAMANDAN BERİ TÜRKÜZ ?

Contributed by ulku2

Wednesday, 13 July 2011 11:02 - Last Updated Wednesday, 13 July 2011

“göçer evli Türk” diye bahsetmektedir.

II. Murad devrinde yazılan birçok

tarih Osmanlı hanedanını Oğuz Han’a

bağlar. Oğuzlar da Türklerin en büyük boylarından biridir. Fatih Sultan Mehmed’den itibaren kanunnamelerin dili de hep Türkçedir.

Ahterî Mustafa Efendi, Ahtarî-i Kebir (yazılış tarihi: 1545) adlı sözlüğünde Arapça cîl kelimesini açıklarken Türk ve Rum milletlerini örnek verir: “cîl. Cemaat ve nâstan bir sınıf adamlar... cîl Türkler bir nesildir, bir millettir. Rumlar bir nesildir, bir millettir, denir” (Ankara 2009, 134).

Selçukluarın, beyliklerin ve Osmanlıların Türklüğüne dair daha yüzlerce örnek verebiliriz. Fakat zannederim anlamak isteyenler için bu kadarı kâfidir. Bazılarının zannettiği gibi bu millet, Türk adını cumhuriyet döneminde kullanmaya başlamış değildir; yüzlerce yıldan beri kullanmaktadır. Yeniçağ

Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun